Hallintovaliokunnalle / eduskunta

Asia: **HE 179/2018 vp / Asiantuntijapyyntö / asiantuntijalausunto**

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ampuma-aselain, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain ja asevelvollisuuslain 97 §:n muuttamiseksi.

Asehistorian Liitto ry. (AHL)

Asehistorian Liitto kiittää saadessaan lausua yllä mainitusta lakiesityksestä.

Yleisesti voidaan todeta, että lausunnolla oleva uusi lakiesitys sisältää edelleen useita sellaisia lisäyksiä, joita EU:n asedirektiivi ei edellytä ollenkaan, saati että niille olisi todellista EU-direktiivistä johdettua perustetta. Näitä lisäyksiä ovat aiemminkin kritisoineet omissa vastineissaan eri ase-/ampumaharrastus-lajiliitot, järjestöt ja muut asianomaiset tahot. Valtioneuvoston tahto oli, että direktiivi ei saa aiheuttaa haittaa suomalaiselle ammuntaharrastukselle, metsästykselle ja asekeräilylle. Virkamiehet ovat itsepintaisesti toimineet vastoin Valtioneuvoston tahtoa ja siksi kyseinen aselakiesitys yhä sisältää useita uusia kieltoja ja rajoituksia, jotka selvästi vaikeuttavat harrastamista. Näitä on joiltain osin saatu järkevöitettyä edelliseen esitykseen (toukokuu 2018) verrattuna, mutta vieläkin esityksessä on lukuisia epäkohtia, joita tässä lausunnossamme tuomme esiin ja pyrimme antamaan niihin korjausesityksen.

Asehistorian Liitto toivoo, että nyt kun ampuma-aselakia muutetaan, samalla selkeytettäisiin lakia asekeräilyn osalta ja jaettaisiin keräily aktiiviseen eli yksityishenkilön ja passiiviseen eli museossa (vast.) pitämiseen. Aktiivisen kokoelman / keräilijän ampumaharrastuksen omilla aseillaan pitäisi aina olla sallittua. Vastakohtana ovat passiiviset kokoelmat eli Museot. Nykyistä lakia voi tulkita tavattoman ahtaasti, sillä siellä ei erikseen mainita asekeräilijän kokoelmassa olevalla aseella tapahtuvaa ammuntaa. Tästä on nykyisen lain voimassaolon aikana aiheutunut paljon harmia ja sekaannuksia mm. lupaviranomaisen annettua aktiivisille asekeräilijöille perusteettomia ampumakieltoja. Museossa pidettäville aseille ampumakielto ei ole kohtuuton vaatimus, toisin kuin kielto aktiivisille keräilijöille.

Asehistorian Liitto toivoo myös selkeää linjausta taskuaseiden ampumakäyttöön. Kyseisellä asetyypilläkin voi ampua ja se on yhtenä luokkana mm. Asehistorian Liiton mestaruuskilpailuissa. Toisaalta koko taskuase-kategoria tulisi poistaa ampuma-aselaista, sillä se on mielestämme aikansa elänyt ja turha määritelmä.

Yleiset rajoitukset ja tiukennukset lakiesityksessä

Ehdotuksessa olevat uudet määritelmät ampuma-aseiden tyypeiksi (6§) yhdessä uuden pykälän 6a§ (direktiivin mukaiset mitat lyhyille ja pitkille aseille) ja 9§ kohdan 6 (kahdella kädellä ammuttavaksi suunnitellut lyhyet aseet) sisällön kanssa kuitenkin tekevät kokonaisuudesta todella vaikeaselkoisen. Olisi huomattavasti selkeämpää, että kokonaispituudeltaan alle 600 mm ase määriteltäisiin direktiivin pistooliluokkaan B1 kuuluvaksi, jolloin mahdollinen ns. välimittaisten aseiden epämääräinen kategoria jäisi pois. Tarpeeton kansallinen outous on vähimmäisvaatimus 300mm piipun pituudesta ns. kahdella kädellä olkapäätä vasten tuettavaksi valmistettuun pitkään aseeseen (yli 600mm kokonaispituus). Pitkässä aseessa alle 300mm piippu ei lisää aseen vaarallisuutta vaan päinvastoin pienentää sen tulivoimaisuutta.

Grand-fathering pykälä pitää ulottaa uuden lain tuloon asti. Lakiehdotus sallii nyt vanhojen lupien jatkamisen, mikäli lupa on myönnetty ennen 12.6.2017. Myös kyseisen päivämäärän ja uuden aselain voimaantulon välillä myönnettyihin lupiin tulisi soveltaa grand-fathering pykälää, jotta vältyttäisiin taannehtivalta lainsäädännöltä. Uutta lakia sovelletaan vasta sitten kun se on voimassa.

Itselataavan kiväärin ja yli 10 patruunan lipas/latauslaitteen yhdistelmää koskevien poikkeuksien tulee olla tasapuolisia ja laajasti harrastajat/reserviläiset huomioonottavia. Nykyisen ja myös edellisten sisäministerien aikaisemmin linjaamat sisällöt reserviläispoikkeukselle – ja koko lakimuutokselle yleensä – tukevat tätä vähimmän haitan periaatetta noudattavaa tavoitetta.

Toistaiseksi voimassa olevaan hallussapitolupaan liittyvä harrastuksen jatkumisen osoittaminen viiden vuoden välein (53a§) on tarpeeton tiukennus, joka tulisi näin koskemaan kaikkia itselataavaa kertatulta ampuvia aseita, pienoiskivääreitä, haulikoita, metsästyskivääreitä, kaikkia. Lisää tarpeettomasti byrokratiaa, aiheuttaa kustannuksia ja työajan menetyksiä.

AHL esittää edelleen, että lakiesitykseen tehty 30 pv ylittävän aseen lainaamisen ilmoitusvelvollisuutta muutetaan selvästi pidemmäksi, jolloin se on kohtuullinen kaikille osapuolille. Ilmoituksenvarainen pitkäaikainen lainaaminen voisi olla vasta esim. 6 kuukautta ylittävä ajalta, jolloin se sopisi paremmin yhteen esimerkiksi metsästyskauden tai urheiluammunnan ulkokauden kanssa. Uskomme myös että lupaviranomaiselle tulee valtavan suuri työtaakka tällaisen ilmoitusjärjestelmän synnyttämisessä ja ylläpitämisessä.

Seuraavat lakiesityksen kohdat koskevat erityisesti asekeräilijöitä, ja esitämme niiden muuttamista ja korjaamista.

1 Ampumakielto pois keräilyaseilta

AHL esittää tämän pykälän 42b poistamista/muuttamista, koska asedirektiivikään ei sellaista vaadi ollenkaan. Jopa eräissä muissa EU-maissa pitkään pannassa ollut keräilyaseilla ampuminen ollaan nimenomaan sallimassa direktiivin johdosta. Tässä on räikeä ristiriita, joka pitää ehdottomasti korjata.

Asekeräily on myös asehistorian tallentamista ja keräilijät kokevat voimakasta epäluottamusta saadessaan ampumakiellon hankkimiinsa aseisiin. Suuri joukko keräilijöitä harjoittaa aktiivisempaa asekeräilyä, johon kuuluu merkittävänä osana keräilyaseilla tapahtuva ampuminen asehistoriallisen tiedon syventämiseksi ja asehistorian elävöittämiseksi. Keräilyalaan kuuluvilla aseilla on tärkeää päästä ampumaan, jotta kokonaisvaltainen käsitys keräilyaseiden teknisistä ja ergonomisista ominaisuuksista ja niiden eroista eri asemallien välillä voisi syntyä.

Sotamuseon resurssit eivät mahdollista asehistorian kokonaisvaltaista tallentamista, joten yksityisillä keräilijöillä, museoilla ja säätiöillä on erittäin tärkeä rooli aseisiin liittyvän kulttuuriperinnön ja tutkimustoiminnan ylläpitämisessä. Lisäksi lainsäätäjän tulisi huolehtia siitä, että asehistoriaan liittyviä yksittäisiä esineitä ei tarpeettomasti tuhota tai turmella.

Erillinen luvanhaku keräilyaseilla ampumista varten on turhaa byrokratiaa, sillä luvanhaltija on jo katsottu sopivaksi omistamaan kyseiset aseet ja hänellä on jokaisen omistamansa aseen kohdalla

paras ensi käden tieto siitä, milloin tai miten paljon niillä on tarpeellista ampua tai olla ampumatta.

58§ asekeräilijälle annettavan hyväksynnän sisältö ja voimassaoloaika:
Asekeräilijälle myönnettävää hyväksyntää koskevaa pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että lupaviranomainen (poliisihallitus) voisi tarvittaessa asettaa hyväksyntään tarpeellisia ehtoja ja rajoituksia ja muuttaa tai lisätä niitä tarvittaessa, perusteluna yleinen järjestys ja turvallisuus.

Direktiivi ei edellytä tätä kiristystä. Epäselväksi jää tarkoitetaanko muutosehdotuksella sitä, että hyväksyntää voidaan muuttaa milloin tahansa mielivaltaisesti vai sitä että aiemmin annettua hyväksyntää voidaan muuttaa vanhojen ehtojenkin osalta asekeräilijän kannalta epäedulliseen suuntaan siinä tapauksessa jos asekeräilijä on hakenut esimerkiksi keräilijähyväksyntänsä keräilyalaan laajennusta. Molemmat tapaukset ovat päätöksen pysyvyyden ja luottamuksensuojan kannalta huonoja ratkaisuja sekä vastoin hallintolakia. Päätöstä ei tulisi muuttaa ainakaan hakijalle haitalliseen suuntaan. Viranomainen on jo pitkään yrittänyt ajaa ampumakieltoa kaikille keräilyaseille ja tämä pykälä voi kiertoteitse sen mahdollistaa.

2 **Ampuma-aseen määritelmä**

Määritelmää on laajennettu merkittävästi. Uudesta määritelmästä on poistettu lause "ei tarvitse aiheutua vaaraa ihmiselle". Myös ampuma-asetta muistuttavat esineet sekä muut esineet, jotka on muunnettavissa ampuma-aseeksi ovat ehdotuksen mukaan ampuma-aseita. Muotoilu "ilman erityistietoja ja -taitoja" on poistettu. Määritelmä on niin laaja, että se voi johtaa suurempiin viranomaisen ylilyönteihin kuin nykyinen pykälä (lukuisat oikeustapaukset).

9§ erityisen vaarallinen ampuma-ase:
Kohta 4. Sarjatuliaseesta johonkin muuhun toimintatapaan pysyvästi ja poliisin hyväksymällä tavalla muutettua asetta ei tulisi rinnastaa sarjatuliaseeseen, johon ei voi saada aselupaa muuta kuin keräilyperusteella. Monet nyt reserviläisampujien käytössä olevista reserviläiskivääreistä kuuluvat tähän luokkaan. Aseita ei pystyisi enää luovuttamaan eteenpäin muuta kuin keräilijöille, joiden kiinnostus käytettyyn reserviläiskivääriin on varsin rajallinen myös keräilysuunnitelmien aikakausirajoitusten johdosta. Tällä on omaisuuden suojaan liittyviä haitallisia vaikutuksia, sillä yksittäisen tällaisen aseen arvo lisävarusteineen liikkuu tyypillisesti välillä 500 - 4 000 euroa

Sarjatuliaseen laukaisukoneiston tai erityisesti sen yksittäisen osan ei tule olla luvanvarainen aseen osa. Monet laukaisukoneiston osat ovat samanlaisia tt3 ja tt4 aseissa. Useimmat aseenomistajat kuten myöskään lupaviranomaiset eivät osaa tehdä eroa kyseisten osien välillä. Tämä johtaa tilanteisiin, joissa rajanveto on mahdotonta.

Aiemmin on ollut rangaistavaa jos on muuntanut tt3 aseen sarjatuliaseeksi ilman lupaa. Ehdotuksen mukaan on rangaistavaa jos hallusta löytyy sarjatuliaseen laukaisukoneiston osaksi tulkittu osa esim. varmistin, vaikka sitä ei olisi koskaan asentanut aseeseen eli muuntanut luvatta ja lisäksi tämä löydös johtaisi kaikkien aselupien peruuttamiseen ja muihin ennalta arvaamattomiin oikeudellisesta prosessista johtuviin ihmisen elämään pitkäaikaisesti ja jopa peruuttamattomasti vaikuttaviin seuraamuksiin. Kohtuuton seuraamus, joka ei ole oikeassa suhteessa tällaisen osan merkitykseen tai vaarallisuuteen tai teon tuottamuksellisuuteen. Saman kohtelun saisi, jos hallusta löytyisi irrallaan oleva tai aseeseen asennettu aseen osa, joka voitaisiin tulkita sarjatuliaseen osaksi, vaikka osa ei yksinään muuttaisi asetta sarjatuliaseeksi. Sarjatuliaseen osa tai sarjatuliaseessa käytettäväksi tarkoitettu aseen osa ovat käsitteinä liian häilyviä, jotta ne voisivat kuulua toimivaan ja tarkkarajaiseen lakiin. Vain harvalla viranomaisella saatikka aseenomistajalla on riittävästi asiantuntemusta tällaiseen rajanvetoon ja "kielletyn osan" aukottomaan tunnistamiseen, varsinkin kun terveen maalaisjärjen ja harkinnan käyttö ei tunnu olevan sallittua. Tämän johdosta kyseessä on todella vaarallinen muutos lakiin.

19§ poikkeukset luvanvaraisuudesta:
Kohta 2. "Hallussapitoluvalliseen aseeseen voi hankkia varaosia ilman erillistä aseen osan hankkimislupaa, kuitenkin enintään siinä määrin, että varaosista ei voi koota toista ampuma-asetta." Tämä muotoilu on lupamaksujen sekä luvanhakemiseen kuluvan ajan ja vaivan vuoksi kohtuuton

erityisesti asekeräilijöille, joiden kokoelmissa voi keräilyalasta riippuen olla runsaastikin erilaisia aseen osia. Asekeräilijät tulisi rajata tämän rajoituksen ulkopuolelle.

Muutosesityksenä esitämme ko. lisäysten ja muutettujen kohtien poistamista tai saattamista ennalleen, kuten edellisessä/vanhassa laissa asia on esitetty.

3 Lupien peruuttaminen

67§ lupien peruuttaminen: Tarpeettomia tiukennuksia on ollut kohtien 4-8 siirto nykyisen lain kohdasta "lupa voidaan peruuttaa" kohtaan "lupa on peruutettava". Tämä tiukempi tulkinta on monin tavoin ongelmallinen ja kohtuuton. Laki siis määräisi peruuttamaan luvat ilman harkintaa. Kyseiset kohdat tulisi palauttaa harkinnan mahdollistavaan kohtaan "lupa voidaan peruuttaa", jotta vältyttäisiin ylilyönneiltä ja kohtuuttomilta seurauksilta.

Monitulkintaisuudessaan erityisen huolestuttava on 67§ kohta 4, jonka mukaan luvat on peruutettava, jos "luvanhaltija on syyllistynyt... taikka muuhun rikokseen, joka osoittaa hänet sopimattomaksi... pitämään hallussaan ampuma-aseita". Perusteluissa sanotaan tähän riittävän rikos, josta voidaan tuomita vankeusrankaistukseen, kuten talousrikos tai liikennerikos. Liikenteessä tämä rikosnimike voi täyttyä onnettomien sattumusten summana helposti. Perustelutekstistä voi päätellä, että vankeuteen ei tarvitsisi tuomita, riittää että on mahdollista tuomita. Lupaviranomaiselta ei tulisi poistaa mahdollisuutta käyttää harkintaa tällaisessa tapauksessa, jossa muutoin on suuri mahdollisuus karkeisiin ylilyönteihin.

Lupien peruuttamista koskevan pykälän uudet muotoilut ovat rakenteeltaan sellaisia, että jos henkilön aseasioissa havaitaan ongelma, ei ehdotuksen mukainen muotoilu mahdollista viranomaiselle harkinnan käyttöä tai mahdollisuuden antamista asiantilan korjaamiseen. Sen sijaan lakiehdotus tarjoaa joustamattomia ja ankaria pykäliä, joilla on aina peruuttamattomia ja yksilön kannalta jopa kohtalokkaita seurauksia. Aseenomistajien oikeusturva ja omaisuuden suoja ovat lakiehdotuksen mukaisen lain toteutuessa vakavasti uhattuna.

76§ 2 momentin kohta 4: luvanhaltija on muuten kuin tilapäisesti lopettanut ampuma-aseen kantamisen taikka luvan myöntämisen perusteena olevan harrastuneisuuden:

Muutosehdotuksen seuraus voi olla aseluvan peruutus, kun alkuperäinen, myöntämisen perusteena oleva harrastuneisuus on loppunut, vaikka toinen luvallinen käyttötarkoitus jatkuu aktiivisena. Esim. henkilö ei ole maksanut metsästyskorttia vuosiin, mutta käyttää haulikkoa urheiluammunnassa. Nykyinen pykälä toimii ja on selvä.

Muutosesityksenä esitämme ko. lisäysten ja muutettujen kohtien poistamista tai saattamista ennalleen, kuten edellisessä/vanhassa laissa asia on esitetty.

4 Omaisuuden suoja

Lakiehdotuksen perusteluissa vaikutuksia omaisuuden suojaan vähätellään ja pahimmillaan tuodaan esille harhaanjohtavasti. Lippaista (latauslaitteet) todetaan, ettei niitä olisi kovin merkittävää määrää (poliisilla ei oikeasti ole aavistustakaan todellisesta määrästä) ja että niiden arvo on varsin alhainen, esimerkkinä mainittu 2 euron hinta Puolustusvoimien myynnissä. Tyypillisesti PV:n myymät lippaat ovat olleet 8-25 euron hintaisia. Sen sijaan yleisesti saatavilla olevat käytetyt tai ns. ylijäämälippaat ja erityisesti uudet lippaat ovat merkittävästi arvokkaampia. Uusien lippaiden hintahaitari on tyypillisesti 30-450 euroa/kpl. Ei ole mitenkään tavatonta, että asekeräilijällä on pelkissä lippaissa rahaa kiinni yli 10 000 euroa. Näiden korvaukseton luovutus voi seurata jos kenelläkään ei ole tosiasiallista mahdollisuutta niitä luvanvaraisesti ostaa. Lakiehdotus ei kuitenkaan sallisi niiden hallussapitoa kuin erityistapauksissa.

Lakiehdotuksen mukaan ampuma-aseen omistaja voi joutua erilaisissa tilanteissa luovuttamaan jonkin aseensa tai pahimmassa tapauksessa jopa kaikki aseensa valtiolle ilman korvausta, mikäli hän ei löydä niille sopivaa ostajaa, jolla on asianmukainen lupa niiden hankkimiseen. Aselupien peruutuksen tapahtuessa useamman aseen omistajalla, esimerkiksi asekeräilijällä voi olla edessään

tilanne, jossa hän joutuu luovuttamaan merkittävän määrän omaisuuttaan korvauksetta valtiolle. Tällaisen tapauksen välittömät taloudelliset vaikutukset urheiluampujalle voivat olla luokkaa 20 000-30 000 euroa, asekeräilijälle jopa moninkertaisesti enemmän. Tämän päälle voidaan vielä laskea rakkaan harrastuksen äkillisen loppumisen seurauksena tarpeettomiksi muuttuneiden optisten tähtäimien ja muiden varusteiden arvo. Asekeräilijän arvokas kokoelma voi olla hänen elämäntyönsä ja käytännössä myös perintönsä jälkikasvulleen, joten asialla on suuri merkitys myös heidän oikeusturvansa kannalta. Taloudellisen menetyksen suuruutta voi suhteuttaa esimerkiksi näin: uuden henkilöauton tai useamman luovuttaminen korvauksetta tuntuisi varmasti kenestä tahansa pahalta.

Mahdollisuuskin luovutuksesta valtiolle ilman korvausta rikkoo omaisuuden suojaa, joka on perustavaa laatua oleva länsimaisen oikeuskäytännön mukainen perusoikeus. Lakiehdotuksen perusteluissa saivarrellaan, että korvaukseton luovutus koskisi vain pientä, tarkasti rajattua harrastajajoukkoa ja että omaisuudensuoja ei varsinaisesti olisi sitova ns. hallinnollisten päätösten mukaisissa tilanteissa. Aseluvan myöntäminen on toki hallinnollinen päätös, joka voidaan peruuttaa hallinnollisella päätöksellä. Aselupa ei siis välttämättä ole pysyvä, niin kuin ei ole moni muukaan lupa, oikeus ja päätös. Oikeus omaisuuteen sen sijaan on pysyvä, eikä sitä tule loukata vaikka aselupa peruttaisiinkin. Jos yleinen etu vaatii kyseisen omaisuuden lunastamista, siitä pitää maksaa käypä korvaus juuri niin kuin laissa sanotaan.

Muutosesityksenä esitämme ko. lisäysten ja muutettujen kohtien poistamista tai saattamista ennalleen, kuten edellisessä/vanhassa laissa asia on esitetty.

5 Yleisesti lakiehdotuksesta

Direktiiviin perustumattomien lisäysten osalta lakiehdotuksen ei voida katsoa olevan oikeasuhtainen tai kohtuullinen erityisesti asekeräilijöitä ja yleensäkin ampuma-aseiden omistajia kohtaan. Lakiehdotuksessa on edelleen runsaasti siihen ujutettuja uusia tiukennuksia, joita direktiivin toimeenpano ei välttämättä edellyttäisi. Näitä on kirjoitettu auki yllä olevissa kohdissa. Asekeräilijöille on asetettu asekeräilyä hankaloittavia ja pidemmän päälle sitä vakavasti kuihduttavia rajoituksia, jotka eivät ollenkaan perustu direktiiviin.

Voimassa olevaan ampuma-aselakiin asekeräilijät on jo sisällytetty kattavasti. Ja sen kanssa on pystytty elämään tähän asti kohtuullisen hyvin. Miksi pitäisi muuttaa hyvää ja toimivaa lakia siltä kohdin?

Asehistorian Liitto ry 10 12 2018

Jukka Sassi
AHL varapuheenjohtaja

Raimo Suominen
hallituksen jäsen